

קולונל אליעזר מרגולין

לזכרו

עלם צעיר, זקוף, גבוה, אמיץ ידיים ואמיץ לב, בא למושבתנו. גיבור. הכל התברכו בו ויאהבוהו. לויית-חן של טוב-לב ושאר-נפש ריחפה על פניו.

הוא היה ממעיט מאוד בדברים, אבל ידעתי כי לא שלום בנפשו, כי מקרקע אחד נעקר ובקרקע השני עוד לא היכה שרשים. הוא אהב עבודה וידע לעבוד... ויתמסר לנחלת אביו, כרם גפנים ושקדים, וגם בכרמי זרים עבד ויתפרסם כאחד המרכיכים וזומרי הגפנים הידועים, והמעדר והמחרשה היו "מנגנים" בידו. אבל ידעתי כי העבודה בלבד לא נותנת לו סיפוק וכי הוא מבקש דבר-מה ומתגעגע לדבר-מה שאינו יודע לקרוא... הימים היו במושבות ימי התנגשויות עם השכנים. הוא לא ידע חת מסבעו, הרגיש את עצמו באוירה של מלחמה כדג במים. ידע להשתמש בנשק ולדהור על סוס. עד מהרה התפרסם כאחד הגיבורים בישוב, ויחד עם זה התקרב אל השכנים. למד לדבר ערבית וגם למד לדעת

את מנהגי ונימוסי הערבים. הוא אהב את הבודים. המצא בהם דבר-מה דומה לקוזאקים שלו? ... אנחנו קראנו לו לאזאר, בנוסח רוסי, כאשר קראוהו בביתו. והערבים קראו לו חוגה נאזאר, ויתפרסם ביניהם מאד. ו"חבר" מצא לו, בהתנגשות אחת ליד היקב בראליצ, בעת הצביר. עלם בדי, בנו של שייך, ראש השבט שחנה על אדמת באר-שבע, עוד סרס נבנתה העיר במקום הזה, ע"י התורכים. עלם חסון וגבוה וטוב לב ושמו חסן. ויש אשר שניהם היו נודדים במשך שבעות בנגב ויש אשר גם אנכי הייתי נלוו אליהם. הטילים האלה בארץ נתנו למרגולין אושר רב, אבל לפעמים גם צער רב. שנים רבות לא יכולתי להשתחרר מן הזכרון הקשה, כיצד וכמה דאבה נפשו למראה הראשון של... הירדן. ידעתי מראש כי הוא, אשר ראה את הדון ואת הוולגה, יתאכזב קשה לראות את הירדן. מרגולין התאהב מעט מעט בארץ, ויאהב את השפה, אף כי סיגל אותה לעצמו אך בקושי רב, בעזרת חברנו החדש ש. וילקומיץ. הוא אהב את הבודים, והוא שנא את התורכים. בכל כוחות נפשו שנאם. על ה"בקשיש", על "המעשר", על הרקבון ועל העזובה שנאם ועל שנאתם ליהודים ולבודים. וכשהיה מדבר על התורכים היה מכוץ אגרוף וחורק שיניים. והוא אהב את הבריטים. ו"אידיאל" היה לו לשרת בצ"י הבריטי ולהשתתף עמם בשחרור הארץ מידי התורכים... ואת פקיד הבארון שנא, כמעט כאשר שנא את התורכים... — ויהי קורא למרד... להתקומם ולגרש מן הישוב את פקיד הבארון ואת המלויים בריבית... משנת תרנ"ב ועד שנת תרס"ב חי ועבד עמנו ברחובות אליעזר מרגולין.

הוא היה בין "הרוכבים", שפגשו את הרצל, ראש הרוכבים. רכוב על סוסה אצילה נפלאה, שהשאל לו חברו שומר הכרמים, עסוף עביה וכפיה, עשה רושם חזק על האורח הרם. וכשניגש אח"כ חרד ורועד ללחוץ את ידו של הרצל, במשתה שנערך לו במושבה, הכירו הגשיא ויטפח בחיבה על כתפיו...

וכשהמשלחת הידועה לפאריס שבה בידיים ריקות כעס מרגולין, מכר את כרמיו, שירש מאביו, סילק את חובות הוריו, הבטיח את קיום אחיו העיור ואחותו, ובידיים ריקות הלך לאוסטרליה. אילו היו אז "קיבוצים" בארץ היה הולך בודאי לקיבוץ... וכשנפרדנו, בפעם האחרונה בבית העלמין ברחובות, ליד קברי הוריו, אמר לי: "אני אשוב לארצנו כמלח באניה צבאית בריטית לשחרר אותה מעולה של תורכיה, ועולה של פקידות הבארון מאליו יפול..."

מרגולין התנדב בראשית המלחמה לצבא האוסטרלי, השתתף במלחמת הדרדנלים והו"עבר לחזית בצרפת. הוא התחיל להצטיין מן הימים הראשונים ויהי לקצין, לקפטן, למיור ולקולונל... בחזית הנהר סום התפרסם מאוד ע"י כיבוש רמה חשובה מתוך איניציאטיבה עצמית וקיבל אות הצטינות. הוא קנה לו שם בין החיילים, כאילו הוא "משורין" בפני כדורים. פעמים מספר התפוצצו פצצות על ידו, מאות אנשים נהרגו והוא "רק" נפצע שלוש פעמים. פעם אחת נפלה פצצה אל חפירת ההגנה שלו ברגע שעזבה וממלא מקומו נהרג. אבל פצעו השלישי היה אנוש וכשהתרפא הציגו לו לשוב לאוסטרליה, אבל דבר הגדודים העבריים והתכונותם להשתתף בחזית הארץ, הגיע לאזנו, ויבקש לספחהו אל הגדודים האלה, ובקשתו נתמלאה, ויישלח מצרימה...

בבואנו לקאנטארה בא מרגולין לדאוג לצרכינו. באנו להלמיה — מרגולין יצא לקראתנו רכוב על סוסו, בראש תזמורת צבאית. ועודנו יושבים על חבילותינו באו, הסירו מעלינו את הברגים ה"מזרחיים", אשר עוד לבשנו, הלבשונו בגדי חייל, והביאוני לפני הקולונל באוהלו. עד אשר יבוא הקולונל סמואל מלונדון, שנמנה לעמוד בראש גדודנו, פקד עלינו באופן זמני מרגולין, שהיה מפקדו של גדוד האמריקנים.

מרגולין קיבלני בשמחה ויאמר לי: "דע לך, בחוץ אני קולונל ואתה חייל. באוהלי אתה משה ואני לאזאר, כאשר היינו ברחובות". סיפרתי לו, ע"פ בקשת חברי, כי בגדוד נבחרה מועצה והיא רוצה להתיצב לפניו. הוא גיחך גיחוכו הטוב ויאמר לי: "דע לך, כי אסור לי לאשר דבר כזה, אשר ייחשב בעיני המפקדה הראשית כסטיה מן המשמעת. עלי לבוא בדברים עם החיילים במישרין או ע"י הקצינים שלי, ולא ע"י מועצה נבחרת... אבל אני יודע את רוח אנשיכם... אבוא בדברים עם המועצה באופן פרטי באהלי, אבל לא באופן רשמי במשרדי. ואבקש מכולכם לדעת ולזכור כי התנדבתם לצבא, ועליכם לשמור על העיקר, על המשמעת, ולזכור כי חיילים אתם..."

נכנסו האוהלה קצינים גבוהים. קמתי לפניהם. פני מרגולין נתכסו צל ויאמר לי רוסית: "כאן אתה שוה לכולם ויקר לי מכולם ואל תקום בפניהם". ויצגני כידיד נעוריו... מסופקני אם ה"גויים" הבינוהו...

בימי ההתקפה עלה בגורלו של הגדוד ה"ט", שבראשו עמד מרגולין, לחצות את הירדן מול זריחו ולכבוש את סלט. המעבר לסלט היה קשה ומעיף והוא הלך תמיד עם חייליו לאמץ את רוחם. הוא נמנה להיות מושלה של סלט.

עם גמר המלחמה בחזיתות ועם התחלת פירוק הגדודים, נתמנה מרגולין למפקד הגדוד הארצישראלי ה-40 שעדיין היה קיים. ובארץ היתה האוירה כבדה ומתוחה. תפקידו של מרגולין, למצוא את הקו הנכון בין המשמעת הצבאית ובין החובה הישובית, היה כבד מאוד. הוא מצא את הדרך ולא איבד את חינו ואת משקלו לא במפקדה הראשית ולא אצל "הבחורים". עד שבא היום הרע והמר של הפרעות ביפו ובתל-אביב. הוא העדיף אז את בטחון הישוב על המשמעת. הוא הציל את תל-אביב משפיכת דמים מרובה, אבל קיפת את מעמדו הצבאי, ומוכרח היה לעזוב את הארץ.